

Dejbjergvognene

Her i den tidligere mose blev der ved tørvegravning i 1880'erne fundet to vogne fra jernalderen. Tørven i mosen var dengang mere end 1 m tyk. Nu er tørven dog gravet væk, og landskabet ændret til landbrugsland.

Vognene er omkring 2000 år gamle og blandt de fineste fund fra Danmarks jernalder. Vognenes funktion er dog endnu gådefuld. Omkring 100 e.Kr. beskrev Tacitus, en romersk historieskriver, hvordan folkeslag nord for Romerriget brugte hellige vogne i deres frugtbarhedsritualer. Tidligere forestillede man sig, at de fine Dejbjergvogne måske var sådanne hellige vogne. Ny forskning viser dog, at vognene nok stammer fra Europa. Hvordan de blev brugt her i landet, er stadig gådefuldt.

Det originale fund er opstillet på Nationalmuseet. En kopi af den ene Dejbjergvogn kan ses på museet Dejbjerg Jernalder 5 km herfra.

Dejbjerg wagons

Here in the former bogland, turf-cutting in the 1880s uncovered two Iron-Age wagons. The turf in the bog at that time was more than 1 meter deep. Today, however, all the turf has been dug away and the landscape reclaimed as farmland.

The wagons are around 2000 years old, and among the finest Danish Iron-Age finds. The function of the wagons, however, remains a mystery. The contemporary Roman historian Tacitus wrote of peoples in the North who used sacred carriages in their fertility rituals. Previously the beautiful Dejbjerg wagons were believed to be such sacred carriages. However, recent research suggests that they probably originated from Central Europe and were perhaps never used in Denmark.

The original find is shown assembled at the National Museum of Denmark. A copy of one of the Dejbjerg wagons may be seen at the Dejbjerg Iron Age museum 5 km from here.

Die Dejbjerg-Wagen

Hier in dem ehemaligen Moor wurden beim Torfstechen in den 1880er Jahren zwei Wagen aus der Eisenzeit gefunden. Die Torfschicht des Moores war damals über einen Meter dick.

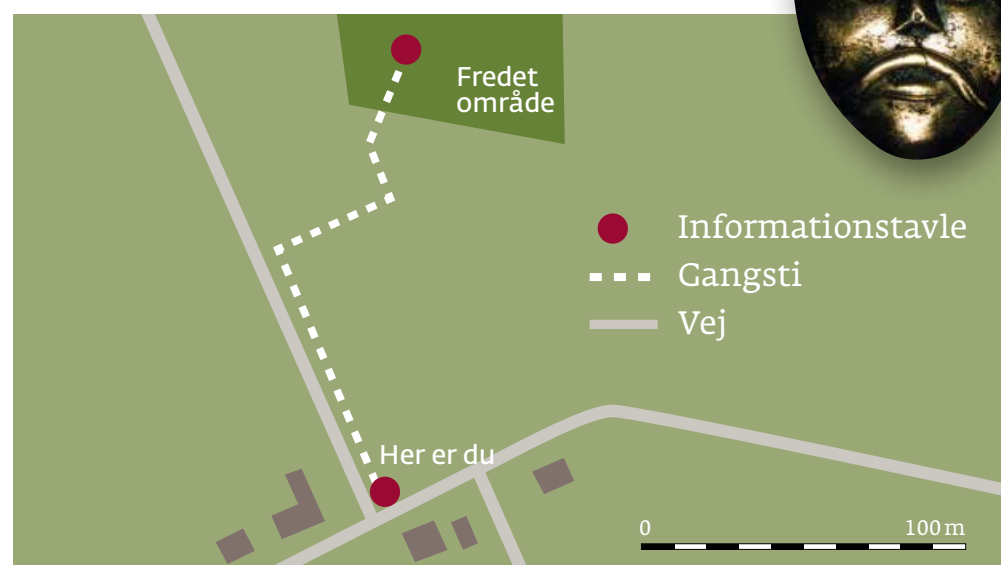
Die Wagen sind etwa 2000 Jahre alt und zählen zu den besten Funden aus der Eisenzeit in Dänemark. Ihre Funktion ist jedoch bis heute rätselhaft. Der römische Geschichtsschreiber Tacitus schrieb zu jener Zeit über Völker im Norden, die heilige Wagen bei ihren Fruchtbarkeitsriten nutzten. Früher stellte man sich vor, dass die edlen Dejbjerg-Wagen vielleicht derartige heilige Wagen waren. Neue Forschung hat jedoch ergeben, dass sie wohl aus Europa stammen und vielleicht gar nicht in Dänemark benutzt wurden.

Der originale Fund steht im Nationalmuseum. Eine Nachbildung eines der Dejbjerg-Wagen ist im Museum Dejbjerg Jernalder (Eisenzeit in Dejbjerg) 5 km von hier zu sehen.

VOGNE-NE'S FUNDSTED

Hvis du følger stien ud over marken, kan du se stedet hvor Dejbjergvognene oprindeligt blev fundet. Her findes også flere skilte med mere information om fundet.

En af de originale vogne er i dag udstillet på Nationalmuseet

FÅ MERE VIDEN

Danmarks
Oldtid i
Landskabet

Fortællinger
fra Fortiden

Ofring i mosen

Præstegårdsmosen, hvor Dejbjergvognene er fundet, er del af et 10 km langt moseområde, der strækker sig helt ud til Ringkøbing Fjord. Fund af flintøkser, flintdolke, bronzeøkser og jernalderlerkar viser, at mosen har været brugt som offersted siden bondestenalderen og frem til jernalderen, en periode på mere end 4000 år.

De to vogne, som blev fundet i Præstegårdsmosen, er sandsynligvis også dele af et offer. Vognene blev fundet i et indhegnet område for enden af mosen. Ofringen af vognene er foregået tæt på et sted, hvor mosen kunne krydses, og hvor det var synligt for alle.

Fra samme periode som vognene blev ofret, er der også fundet et åg og en bronzehalsring i mosen. De mennesker, som ofrede i mosen, har måske boet på én af de store bopladser, der er udgravet tæt ved mosen.

Bog sacrifices

Præstegårdsmose, the bog in which the Dejbjerg wagons were found, is part of a 10-km tract of bogland extending all the way into Ringkøbing Fjord. Finds of flint axes, flint daggers, bronze axes and Iron Age earthenware vessels indicate that the bog was in use as a place of sacrifice from the Neolithic until the Iron Age, a period of more than 4000 years.

The two wagons found in Præstegårdsmosen are most likely part of a larger offering. The wagons were found in a part of the bog which had been fenced. The sacrifice of the wagons was made at a site where the bog was passable and where it was visible to everyone.

Dating from the same period as the wagon sacrifices, finds were made of a yoke and a bronze torque. The people who placed sacrificial offerings in the bog may have lived at one of the large settlements excavated close to the bog.

Opfer im Moor

Das Præstegårdsmoor, wo die Dejbjerg-Wagen gefunden wurden, ist Teil eines 10 km langen Mooregebietes, das sich bis zum Ringkøbing Fjord erstreckt. Der Fund von Feuersteinäxten und -dolchen, Bronzeäxten und eisenzeitlichen Tongefäßen zeigt, dass das Moor von der Bauernsteinzeit bis in die Eisenzeit, also über 4000 Jahre, als Opferplatz genutzt wurde.

Die beiden Wagen, die im Præstegårdsmoor gefunden wurden, sind wahrscheinlich auch ein Opfer. Sie wurden am Ende des Moores abgelegt. Die Opferung der Wagen erfolgte unweit einer Stelle, wo man das Moor überqueren konnte, war also für alle sichtbar.

Aus derselben Zeit, zu der die Wagen geopfert wurden, wurden auch ein Joch und ein Bronzehalsring im Moor gefunden. Die Menschen, die im Moor opferten, lebten vielleicht in einer der beiden großen Siedlungen, die unweit des Moores ausgegraben wurden.

I mosen er offerfund (☉) fra hele oldtiden. Omkring mosen ligger jernalderens bopladser (🏠). Bemærk de to store pæle i mosen. De viser vognenes præcise fundsted (⊗). Jernet på pælene viser den gamle jordoverflade. Så høj var mosen, inden tørvene blev gravet bort.

OFRE I MOSEN

Blandt genstandene i mosen er dette åg og denne halsring. Åget stammer dog ikke fra en Dejbjergvogn, men fra en lokal arbejdsvogn. Både halsringen og åget må have været symbolske gaver til mosens guder.

Udgravning og danefæ

I 1880 fandt man metal og træ i Præstegårdsmosen. Fra præsten i nabosognet hørte Nationalmuseet om fundet og udbetalte en usædvanlig stor dusør på 100 kr til den ene af finderne. Finderen brugte straks dusøren til at rejse til Amerika. De to andre findere fik ingenting, og efterkommere på egnen snakker stadig om den uretfærdige behandling. Sagen endte også bittert for præsten. Præsten i Dejbjerg fik al opmærksomheden for sin andel i fundet, mens nabopræsten blev overset.

Nationalmuseet udgravede fundet i 1881 og 1883. Udgravningen foregik med de bare næver for ikke at beskadige de sarte træstykker. Efter udgravningen blev fundet kørt den lange vej til Nationalmuseet.

I årene efter fundet blev der ivrigt men forgæves søgt efter flere vogndele, når der blev gravet efter tørv i moserne i området.

The discovery

In 1880, metal and timber were found in the bog called Præstegårdsmosen. The National Museum of Denmark was notified of the find by the vicar of the neighbouring parish, and paid an extraordinarily large reward of DKK 100 to one of the finders. The finder immediately spent the money on a passage to America. The two other finders were not rewarded. But the outcome was also a bitter disappointment for the vicar. The vicar of Dejbjerg was knighted for his involvement in the find, while the neighbouring vicar was overlooked.

The National Museum of Denmark excavated the site in 1881 and 1883. The excavation was conducted without tools/ with the bare hands as not to damage the fragile timber finds. After excavation, the find was transported the long way to the museum on the other side of Denmark.

Ausgrabung und Funde

1880 wurden im Præstegårdsmoor Metall- und Holzteile gefunden. Vom Pfarrer der Nachbargemeinde erfuhr das Nationalmuseum von dem Fund und zahlte eine ungewöhnlich große Belohnung von 100 Kronen an einen der Finder aus, der umgehend das Geld nutzte, um nach Amerika auszuwandern. Die beiden anderen Finder bekamen nichts. Auch für den Pfarrer war der Ausgang der Sache bitter. Sein Kollege in Dejbjerg erhielt den Dannebrogorden, während der Nachbarpfarrer leer ausging.

Das Nationalmuseum grub den Fund 1881 und 1883 aus. Die Ausgrabung erfolgte mit den bloßen Händen, um die empfindlichen Holzstücke nicht zu beschädigen. Nach der Ausgrabung wurde der Fund die weite Strecke zum Nationalmuseum befördert.

In den Jahren danach wurde beim Torfstechen in den umliegenden Mooren eifrig, aber vergeblich nach weiteren Wagenteilen gesucht.

Vogndelene var meget velbevarede, da de blev fundet. Først troede man, at de blanke bronzegenstande var guld. Andre mente, at vogndelene var ulovligt brændevinsudstyr, der var blevet skjult i mosen. Først senere fandt man ud af den rigtige sammenhæng.

To helt særlige vogne

Fundet af de to vogne fra Dejbjerg er noget særligt. Det er usædvanligt, at så mange dele af både træ og metal er bevaret. Det giver en unik indsigt i datidens vognbyggerkunst.

Det var erfarne og dygtige håndværkere, der lavede de to vogne. Flere hundrede dele af træ, bronze og jern indgår. Fælgene er af dampbøjet asketræ. Eger og nav er drejede, og der er lagt jernbånd uden på fælgene. I nav og på aksler sad oprindeligt jernbeslag for at forhindre slid under kørslen. Vognkasse og undervogn er fremstillet i nedtørret træ og udsmykket med bronzeblik og søm med rød emalje.

Udsmykning og konstruktion viser, at Dejbjergvognene ikke var simple arbejdsvogne, men pragtvogne. Vognenes slid viser dog, at de havde en høj alder, da de endte i mosen. Navene var faktisk så slidte, at vognene måske ikke længere kunne køre, og træet var angrebet af orme.

Two exceptional wagons

The find of the two wagons from Dejbjerg is exceptional since preservation of so many parts of both wood and metal is rare. This makes it possible to study the wagons in detail.

The two wagons were made by skilled craftsmen. They are constructed from several hundred parts made of wood, bronze and iron. The wheel rims are made from steam-bent ashwood. The spokes and hub are turned wood, and iron hoops are wrapped around the outside of the felloes as 'tires'. The carriage bed and undercarriage were made from seasoned timber and embellished with sheet bronze open-work and rivets with red-enamel inlay.

The ornamentation and construction suggest that the Dejbjerg wagons were not work vehicles but ceremonial carriages. The wear on the parts also indicate, however, that they had been heavily used. In fact, the hubs were so worn that the wagons were perhaps no longer roadworthy.

Zwei außergewöhnliche Wagen

Der Fund der beiden Dejbjerg-Wagen ist einzigartig, weil es ungewöhnlich ist, dass so viele Holz- und Metallteile erhalten bleiben. Der Fund ermöglicht das Studium der Wagen in Details.

Die Wagen sind von tüchtigen Handwerkern hergestellt worden. Mehrere hundert Teile aus Holz, Bronze und Eisen wurden verarbeitet. Die Felgen sind aus dampfgebogenem Eschenholz. In der Nabe und an den Achsen wurden eiserne Beschläge angebracht, um Verschleiß während der Fahrt zu verhindern. Der Wagenkasten und das Fahrgestell sind aus getrocknetem Holz hergestellt und mit Bronzeblech und Bronzenägeln mit roter Emaille ausgeschmückt.

Ausschmückung und Konstruktion zeigen, dass die Dejbjerg-Wagen keine Arbeitswagen, sondern Prachtwagen waren. Die Abnutzung zeigt jedoch, dass sie häufig benutzt wurden. Die Naben sind so verschlissen, dass die Wagen vielleicht nicht mehr fahren konnten.

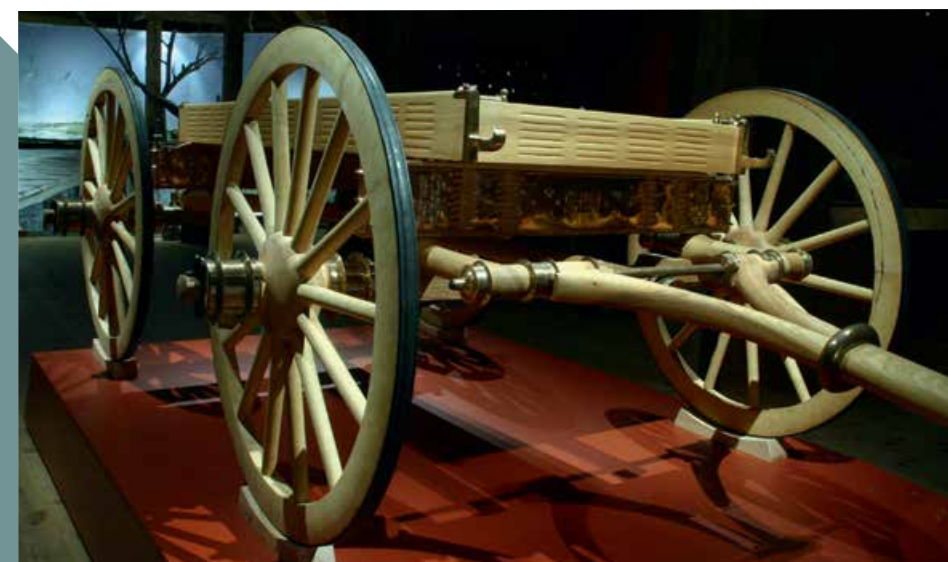

EKSOTISKE SØM

Beslagene på Dejbjergvognene er sat fast med bronzesøm med dekorede hoveder og indlæg af rød emalje. Samme søm findes også på soldaterhjelme og hesteudstyr fra Mellemeuropa. Søm med rød emalje er højeste mode.

Et hjul med jernfælg fra den ene Dejbjergvogn

En nøjagtig kopi af den ene vogn står i museet Dejbjerg Jernalder. Bronze-delene er støbt, jerndelene er smedet og trædelene skåret og bearbejdet, som man ville have gjort det for 2000 år siden. Arbejdet afslørede, hvor avanceret og kompleks en konstruktion vognene er.

Gådefulde vogne

De to vogne rummer fortsat mange gåder. Vognenes konstruktion og materialer viser, at de er beregnet til tørt klima og stenbelagte veje. Samtidig passer bredden mellem hjulene på 135 cm dårligt med de nordiske vognes 110-120 cm. Endelig viser analyser, at der er brugt jern af europæisk bjergmalm, dog med reparationer af myremalmsjern. Vognene er altså ikke lavet til danske forhold, men har måske været brugt og repareret her.

Ofringen i mosen bærer tydelige lokale træk. Før vogndelene blev kastet eller lagt ud på et fugtigt, indhegnet område af mosen, var de skilt fra hinanden, måske med vold. Samme ødelæggelse af genstande kender vi fra de store fund af jernaldervåben i moserne. Måske blev vognene bragt hertil som krigsbytte efter et togt til sydligere egne?

Mysterious wagons

The two wagons still hold many unexplained mysteries. Their construction and component materials indicate that they were intended for a dry climate and paved roads. Also, the spacing between the wheels of 135 cm does not match that of other Nordic wagons of 110-120 cm. Finally, analyses reveal that the iron used was Central European mountain ore, though repaired with more native bog iron ore. The wagons were not built for Danish conditions, but may have been used and repaired here.

The sacrificial offering in the bog, however, was evidently local. When the wagons were placed in the bog they were forcibly dismantled before being deposited. The same destruction of artefacts is seen in the abundant finds of sacrificed weapons from Iron Age armies. Perhaps the wagons were simply transported to the site as spoils of war?

Rätselhafte Wagen

Die beiden Wagen geben immer noch zahlreiche Rätsel auf. Konstruktion und Materialien zeigen, dass sie für trockenes Klima und gepflasterte Straßen vorgesehen waren. Gleichzeitig passt die Breite von 135 cm zwischen den Rädern schlecht zu den 110-120 cm der nordischen Wagen. Schließlich zeigen Analysen, dass Eisen aus europäischem Bergerz mit Reparaturen aus Raseneisenerz verwendet wurde. Die Wagen wurden nicht für dänische Verhältnisse hergestellt, vielleicht jedoch hier benutzt und repariert.

Die Opferung im Moor hat dafür deutliche lokale Züge. Bevor die Wagen im Moor abgelegt wurden, wurden sie bewusst zerlegt und später ins Moor gebracht. Derartige Zerstörungen von Gegenständen kennen wir aus den großen Opferfunden von Waffen der eisenzeitlichen Heere. Vielleicht kamen die Wagen als Kriegsbeute hierher?

FORSKELLIGE VEJE

For omkring 2000 år siden havde romerne etableret et udbygget netværk af stenlagte veje i det sydlige Europa. Her i landet var vejene oftest almindelige jordveje. Kun ved overgange af fugtige områder kunne vejene være belagt med sten eller grenris.

Nordeuropæisk jordvej

Sydeuropæisk stenlagt vej

OFRING I MOSEN

Vi ved ikke præcis, hvad man troede på i jernalderen eller hvordan de religiøse ceremonier foregik. At moserne havde en særlig betydning som en kontakt til overnaturlige kræfter virker dog meget sandsynligt.

På en ø ude i Oceanet findes en hellig lund, og i den står en indviet vogn, der er dækket med et klæde. Kun én præst må røre den. Han fornemmer, når gudinden er til stede i sin helligdom, og medens hun på sin vogn trækkes af sted af køer, ledsager han hende fuld af ærefrygt. Da er der glade dage, og alle de steder, som gudinden finder værdige til at besøge og gæste, er smykket til fest. (Tacitus, romersk historiker, omkring 100 e.Kr)

TIDSLINJE

